

Dağ öküzgözü (*Arnica montana*)

Dağ öküzgözü (*Arnica montana* L.), papatyagiller (*Asteraceae*) ailesine dahil, Avrupa'ya has bir bitkidir. Kurutulmuş çiçekleri ve nadiren rizomları, drog olarak kullanılır.

"*Arnica montana* L. subsp. *montana*" türü, Orta Avrupa, Balkanlar ve İskandinavya'da; "*Arnica montana* L. subsp. *atlantica* [A.Bolos] B.Bock" türü ise Güney Fransa, İspanya ve Portekiz'de yetişir. Ticari ürün, Romanya başta olmak üzere, Balkan ülkeleri ve İspanya'dan temin edilir. Almanya, Fransa, İtalya, İsviçre, Şili'de tarımı yapılmaktadır.

Dağ öküzgözü tentürleri ve merhemleri geleneksel tıpta antiinfla-

Dağ öküzgözü

(*Arnica montana* L.)

matuvar, bakterisit, antinevraljik, antiromatizmal, antiseptik, yara iyileştirici olarak kullanılır. Ayrıca be-re-lenme, burkulma, böcek sokması, kan oturması (hematom), ödem, eklem ağrıları, adale ağrısı, sinirsel ani saç dökülmesi (alopecia neurotica), donma hasarı gibi sorunlarda da kullanılmaktadır. Dahilen alınması önerilmez, sadece homeopatik preparatları dahilen kullanılır.

Alman E Komisyonu, dağ öküzgözü bitkisinin çiçekleri ve preparatlarının; yaralanmalar, hematom, kırık, çıkık, ödem, romatizma, eklem rahatsızlıkları, ağız-boğaz ağrıları, böcek sokması yangıları, flebit vakalarında haricen kullanımını onaylamıştır.

Avrupa Farmakopesi (EP), Fransız Farmakopesi, ABD Homeopatik Farmakopesi (HPUS), Antroposofik İlaç Kodeksi (APC) ve Avrupa İlaç Ajansı (EMA)'nın HMPC grubu, dağ öküzgözü monografları yayınlamıştır. Avrupa Farmakopesi'nde, dağ öküzgözü çiçeği (*Arnicae flos*) ve dağ öküzgözü tentürü (*Arnicae tinctura*) kayıtlıdır. Ayrıca, Arnica - Yarı-katı Do-

zaj Formları monografı, krem, jöle, merhem hazırlama hakkındadır.

Dağ öküzgözü çiçekleri; alkaloidler, aminler, karbohidratlar, kumarinler, flavonoidler (örneğin eupafolin, patuletin, spinacetin), terpenoidler (örneğin arnifolin, arnikolidler, helenalin), uçucu yağ (timol ve timol esterleri), fenolik asitler, reçineler, acı maddeler (örneğin arnicin), tanenler ve karotenoidler içerir.

Ticarette kozmetikler, şampuanlar, saç tonikleri, kepek önleyici ürünler ve banyo ürünlerinde kullanılmaktadır. Dağ öküzgözü esansından, parfümeri alanında yararlanılır. Kurabiyeler, şekerlemeler, jöleler, pudingler, donmuş süt ürünleri, içeceklerin terkbine de çok düşük dozlarda (% 0,02-0,08) katılır.

Avrupa Birliğinde, dağ öküzgözü bitkisinin muhtelif kuvvetteki alkollü preparatları-tentürleri (1:5, % 60 etanol h/h ve 1:10, % 60-70 etanol h/h) ile taze çiçeklerinin sıvı ekstresi (1:20, % 50 etanol k/k), 'Geleneksel Tıbbi Bitkisel Ürünler' kategorisinde yer alır.

"*Arnica montana* L. subsp. *atlantica*"

"*Arnica montana* L. subsp. *montana*"

Ruhsatlı ürünler berelenme, burkulma, lokalize adale ağrıları için ve sadece haricen kullanılmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde, antroposofik ve homeopatik tıbbi bitkisel preparatları satılmaktadır. Sadece Almanya'da, 360'ı homeopatik olmak üzere, 843 ruhsatlı preparatı mevcuttur.

Kozmetiklerde kullanımı konusunda, Avrupa Sağlık ve Tüketici Direktörlüğü, dağ öküzgözü bitkisinin üç preparatını listelemiştir. Bunlardan "*Arnica montana*" çiçek esansı, parfümeri alanında; "*Arnica montana*" çiçek suyu (hidrosolü), cilt bakımında kullanılır. "*Arnica montana*" çiçek ekstresi

ise maskelerde ve cilt bakımında kullanımının yanısıra, kokulandırma amacıyla da kullanılmaktadır.

Dağ öküzgözü preparatlarının haricen kullanımdaki yararlı etkileri, yapılan çok sayıdaki klinik deneyde kanıtlanmıştır. Uygulamadaki doz rejimi şöyledir.

Enfüzyon (100 ml suda 2 g drog), tentür (kataplazma için) 3-10 defa seyreltilir. Gargara için, 10 defa seyreltilmelidir.

Merhemde, % 20-25'ten fazla tentür kullanılmamalıdır. Dağ öküzgözü yağı, 1 kısım drog ve 5 kısım sabit yağ ile ekstre edilerek hazırlanır. Merhemler, % 15'ten fazla dağ öküzgözü yağı içermemelidir.

Uzun süreli kullanım sonucu ciltte dermatit, lezyonlar ve egzama oluşabilir. Gebelik ve süt veren anneler için kısıtlama yoktur. Başka ilaçlarla etkileşimi görülmemiştir.

ABD'de "*Arnica montana*" dışında "*Arnica fulgens* Pursh", "*Arnica sororaria* Greene" ve "*Arnica cordifolia* Hook" çiçekleri de drog olarak kullanılmaktadır.

Meksika Farmakopesi'nde hem "*Arnica*", flor (*Arnica montana*) hem de "*Arnica mexicana*", flor (*Heterotheca inuloides* Cass.) monografları kayıtlıdır. Meksika türü de aynı şekilde kullanılır.

Dağ öküzgözü bitkisinin, Meksika'da "*Arnica chamissonis* Less. subsp. *chamissonis*", "*Heterotheca inuloides*", "*Calendula officinalis* L." bitkileriyle; ABD'de ise "*Heterotheca inuloides*" ile katıştırıldığı rapor edilmiştir.

Dağ öküzgözü (*Arnica montana*), Türkiye Florası'nda kayıtlı değildir.

K. Hüsnü Can Başer

Prof. Dr. Anadolu Üniv. Eczacılık Fak.

Dağ öküzgözü (*Arnica montana*)

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta tedavinin, mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.